

Asia: VN/18780/2023-LVM-180

Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi)

Lausunnonantajan lausunto

Vastaavatko strategiset linjaukset (ml. alueelliset painotukset) valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämistarpeita?

SKAL Itä-Suomi ry:n edustaessa maanteiden tavaraliikennettä Itä-Suomen kolmen maakunnan alueella on luonnoksessa otettu huomioon strategisesti monilta osin kattavasti maanteiden logistiikan kannalta keskeisiä näkökulmia, joissa korostuu erityisesti kilpailukyky, liikenneverkkojen toimivuus, saavutettavuus, liikenneturvallisuus sekä sujuvan liikkumisen tarpeet. Luonnoksessa ei kuitenkaan nouse esille huoltovarmuuden ja tavaralogistiikan tarpeet Itä-Suomessa.

Suunnitelmaan on asetettu kolme tavoitetta; toimivuus, kestävyys ja turvallisuus. Itä-Suomen osalta on erityisen tärkeää huomioida maantiekuljetusten osalta saavutettavuutta, huoltovarmuutta ja Itä-Suomen logistista kilpailukykyä, jotka edellyttävät toimivaa maantielogistiikkaa. Itä-Suomi tarvitsee edelleen investointeja ja elinkeinoelämän kehittymisen kannalta on erittäin tärkeää, että kuljetusten toimitusvarmuus on hyvällä tasolla. Tässä keskeiseen rooliin nousee tieverkon kunto myös alempiasteisella tieverkolla. Tavaraliikenteen logistiikassa tulisi kattavammin tarkastella mm Itä-Suomen raaka-aine virtoja sekä kuljetusreittejä Suomesta ja Suomeen. Vientiteollisuuden kannalta keskeisiä raaka-ainelähteitä sekä niiden sijoittumista suhteessa tuotantolaitoksiin tulisi myös paremmin huomioida. On erityisen tärkeää tarkastella nykyisiä tavarankuljetusreittejä poikittaissuunnassa idästä länteen perinteisen pohjoisesta etelään olevien reittien rinnalle.

Itä-Suomen kilpailukyvyn lisäämiseksi on erityisen tärkeää huomioida toimiva liikennejärjestelmä ja väyläinfra. Ei ole elinkeinoelämälle tarkoituksenomaista, että kuljetuskustannuksia merkittävästi lisääviä muutoksia toteutetaan ilman laajempaa tarkastelua kuljetusalan kyvystä sopeutua muutoksiin.

Digitaalinen saavutettavuus on myös keskeinen asia Itä-Suomessa. Etätöiden ja monipaikkaisuuden lisääntyminen, digitaaliset sähköiset palvelut viranomaisten sekä terveydenhuollon osalta ovat keskeisiä näkökulmia digitaalisten palveluiden toimivuutta arvioitaessa. Riittävän nopeat tietoliikenneverkot sekä toimivat matkapuhelinyhteydet ovat osa kriittistä infrastruktuuria, jossa Itä-Suomi on jäänyt jälkeen muuta Suomea. Palveluvelvoitetta kokeva lainsäädäntö on jäänyt ajassaan jälkeen eikä 5 Mt yhteyksiä voi pitää tämän päivän tarpeisiin missään olosuhteissa riittävinä.

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen toimenpiteistä?

Toimenpiteet Itä-Suomen osalta ovat riittämättömiä. Myös kokonaisrahoituksen määrä on vahvasti puutteellinen. Luonnoksessa Itä-Suomen osalta puuttuu konkreettiset toimenpiteet kansainvälisen saavutettavuuden osalta. Yhtenä tärkeimmistä toimenpiteistä olisi TEN-T verkon tarkastelu ja VT 5:n liikennekäytävän liittäminen TEN-T verkkoon osana eurooppalaisen tieverkon kehittämistä. Poikittaisyhteyksien varmistaminen osana VT 5:n ja TEN-T verkon osana olisi selkeää suunnitelmaa tulevaisuutta kohti, jolla varmistetaan Itä-Suomen logistinen asema elinkeinoelämän, matkailun ja asumisen osalta.

Liikenteen kokonaisvisiossa tulisi myös nykyistä perusteellisemmin huomioida liikenteen käyttövoimakysymys lataus ja tankkausverkon riittävä palvelu sekä mahdolliset tulevaisuuden käyttövoimat.

Digitaalisissa palveluissa tulisi selkeästi asettaa tavoite koko maan kattavista nopeista tietoliikenneyhteyksistä, myös harvemmin asutuilla alueilla. Toimivat tietoliikenneyhteydet ovat koko Suomen kilpailukyvyn kannalta keskeinen kysymys jatkuvasti digitalisoituvassa maailmassa.

Onko suunnitelmaluonnoksen rahoitus kohdennettu oikein rahoitusohjelman sisällä?

Suunnitelmaluonnoksessa ei ole osoitettu rahoitusta eri liikennemuodoille tai maantieteellisille alueille. Itä-Suomen elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja vetovoiman kannalta on erittäin tärkeää, että toimintaympäristön logistiset edellytykset olisivat muun maan keskimääräisellä tasolla. Korjausvelan kasvulle ei näy realistisia ratkaisuja ja tieverkon kunnan heikkeneminen vaikeuttaa Itä-Suomen mahdollisuuksia toimia houkuttelevana seutuna elinkeinoelämälle. S

Yleisesti ottaen toimivat liikenneyhteydet ovat elinkeinoelämän kannalta keskeisin kysymys, ja liikenteen jatkuva resurssipula heikentää Suomen kilpailukykyä suhteessa verrokkimaihin. Tieverkon kunnan heikkeneminen, sähköistämättömät ja huonokuntoiset poikittaisyhteydet, heikentynyt ajallinen saavutettavuus ja tietoliikenneyhteyksien pullonkaulat ovat kaikki kysymyksiä, jotka pitäisi pystyä ratkaisemaan niin strategisesti kuin rahoituksellisesti.

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen vaikutusarvioinnista ja ympäristöarvioinnista (SOVA-laki 8.4.2005/200)?

Vaikutusarvioinneissa tulee kattavasti arvioida toimenpiteiden vaikutukset maan tasapuoliseen kehittämiseen. Hankkeissa tulee kiinnittää huomiota hankkeiden kokonaisvaikutuksiin pidemmälle

ajalle sekä siihen, miten ne edistävät strategiaa kokonaisuudessaan. Erityisesti vaikutusarvioinneissa tulee kiinnittää huomiota elinkeinoelämän kannalta keskeisten liikenneyhteyksien toimivuuden seurannaisvaikutuksiin hankkeen vaikutusalueella.

Ympäristönäkökulmien ohella on kiinnitettävä riittävä huomio sosiaaliseen ja taloudelliseen merkitykseen, joka liikenneverkon toimivuudella on. Toimivilla liikenneyhteyksillä on merkittävää aluekehitysvaikutusta, mikä näkyy ihmisten ja yritysten sijoittumisen valinnassa, työvoiman ja koulutuksen alueellisessa kohdentumisessa, investoinneissa ja elinvoimassa. Liikenneverkko on siten merkittävä mahdollisuuksien luoja tai heikoimmillaan kasvun rajoittaja.

Vaikutusarvioinnissa tulee ottaa entistä vahvemmin ottaa huomioon myös eri alueiden erityispiirteet ja erityistarpeet sekä kokonaisuudessa tarkastella valtakunnalliset kehittämiskohteet niiltä osin, missä eri puolilla Suomea on keskeisiä aidosti toimintaympäristön kehitystä hidastavia puutteita.

Muut huomiot?

Tieliikenteen osalta tavaraliikennettä suorittava kuljetuskalusto on muuttunut merkittävästi siitä kun nykyinen tieverkosto on rakennettu. Tiestöä ei ole suunniteltu suurille massoille ja pitkille yhdistelmille. Tämä lisää tiestön korjausvelan kasvua, vaikka mitta- ja massamuutoksilla onkin saavutettu merkittäviä taloudellisia ja ympäristön kannalta hyvä tuloksia. Edelleen tiestöllä kulkeva tavaraliikenne on muutoksissa vähintään käyttövoimien osalta. Nämä seikat tuli huomioida entistä paremmin kerrannaisvaikutuksineen huomioiden samalla eri maantieteellisten alueiden erot ja mahdollisuudet. Kansainvälinen tilanne ohjaa ajatuksia Suomen selviytymiseen ja sen perustana on maan hyvä taloudellinen tilanne jota edesautetaan toimivalla vientilogistiikalla alkaen aivan pienistä paikallisteistä päätyen satamiin ja sitä liikennejärjestelmäsuunnitelman täytyy tukea.

Lappalainen Heikki
SKAL Itä-Suomi ry